

INFORMATOR

NSPRV-CPTE

BESPLATAN
PRIMERAK

sindiso@sbb.rs
www.nsprv.org
www.srpss.org.rs

NEZAVISNI SINDIKAT PROSVETNIH RADNIKA VOJVODINE • GODINA 7 • MAJ 2013 • BROJ 72

ИЛИ НОВИ (ВЕЋИ) КОЕФИЦИЈЕНТИ ИЛИ ШТРАЈК СрпС захтева измену Уредбе о коефицијентима

Иако је већи део седнице Председништва СрпС-а, одржане 20. маја ове године у Београду, био посвећен „школским законима“, у другом делу састанка расправљало се о побољшању материјалног положаја запослених у просвети кроз измену Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у образовању и ученичком и студентском стандарду.

Председништво СрпС-а је једногласно усвојило Одлуку да Влади Републике Србије, односно ресорним министарствима, првенствено Министарству финансија упути захтев да отпочну преговори око измене и допуне поменуте Уредбе о

коефицијентима, да се закључи Протокол о динамици постизања односа плата од 1:3 у основном и средњем образовању и ученичком и студентском стандарду, односно 1:5 у универзитетском образовању.

Овај захтев уједно је и разлог због којег ће, уколико Влада не удовољи овом захтеву, бити повод за организацију штрајка овог, а надамо се и других синдиката, са потпуном обуставом наставе од 2. септембра ове године. У сваком случају, остаје довољно времена да се српска Влада определи, или за социјални мир и дијалог или за социјални рат, јер је „догорело до ноката“.

(Насијавак њексиа на 5. страни)

ГЛОБАЛНА НЕДЕЉА АКЦИЈЕ 2013

„Свако дете треба стручног наставника“ била је тема овогодишње Глобалне недеље, која је одржана од 21. априла до 27. априла 2013. Недеља акције била је шанса школама, наставницима и ученицима да се укључе у акцију да се десе позитивне промена на локалном, регионалном, националном и глобалном плану и у кућама знања и да удружени са милионима људи широм света допринесу

постизању заједничког циља.

Акција помаже да се достигну Миленијумски развојни циљеви у образовању, као и циљеви образовања за све, бар у оној мери у којој је то реално, тим пре што је извесно да је с обзиром на остатак датог рока (до 2015. године) тешко очекивати да они буду у потпуности и испуњени.

(Насијавак њексиа на 6. страни)

У овом броју можете још читати:

УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ У ДРЖАВИ СХС.....	стр. 2
ПРВИ МАЈ: У СВЕТУ ПРАЗНИК РАДА – У СРБИЈИ ЋОРАК.....	стр. 3
НА ВИДИКУ НОВИ ШКОЛСКИ ЗАКОНИ.....	стр. 4
КАКО РЕШИТИ „ТЕХНОЛОШКЕ ВИШКОВЕ“.....	стр. 4
НАСИЛНО ПЕНЗИОНИСАЊЕ ПРОСВЕТАРА.....	стр. 5
БАН КИ МУН: КЉУЧНА УЛОГА НАСТАВНИКА.....	стр. 6
НАСТАВНИКЕ БИЈЕ КО СТИГНЕ.....	стр. 7
ПРОБЛЕМ СУ ОБРАЗОВАНИ!.....	стр. 8
ПРОМЕНИТИ ДРУШТВО ЗБОГ НОВИХ ГЕНЕРАЦИЈА.....	стр. 8
ЗА СРЕДЊОШКОЛЦЕ 20.866 МЕСТА.....	стр. 9
МАТУРА ОДЛОЖЕНА ЗА ТРИ ГОДИНЕ.....	стр. 9
НОВА ПРАВИЛА ЗА “СРБЕ” СТУДЕНТЕ ИЗ РЕГИОНА.....	стр. 9
ШТО ЈУЖНИЈЕ, ПЛАТЕ СВЕ ТУЖНИЈЕ.....	стр. 10
БДП ПО ГЛАВИ СТАНОВНИКА 4.134 ЕВРА.....	стр. 10
ПРЕСТАНАК РАДНОГ ОДНОСА ПО СИЛИ ЗАКОНА.....	стр. 11
ЗАШТИТА ПРЕДСТАВНИКА ЗАПОСЛЕНИХ.....	стр. 11
САГЛАСНОСТ НА СТАТУТ ПУ.....	стр. 11
НАСТАВНИЦИ НАЈСРЕЊИЈИ РАДНИЦИ.....	стр. 12
САТИ ИСПРЕД ЕКРАНА КВАРЕ ПСИХИЧКО ЗДРАВЉЕ ДЕЦЕ.....	стр. 12

МЛАДИ ТРАЖЕ ПСИХОЛОШКУ ПОМОЋ

У мултидисциплинарном Саветовалишту за младе при новосадском Дому здравља у последње две године знатно је порастао број адолесцената који траже стручну психолошку помоћ, а и проблематика је постала тежа. У данашње време највећи ризици по здравље младих су све већа злоупотреба алкохола, опојних дрога, вршњачко насиље и све раније ступање у незаштићене полне односе. Педагог Јована Биљак у Саветовалишту за младе истиче да је највећи проблем алкохол, јер млади у томе не виде ништа лоше, а изговор им је чувена реченица „како да се проведем, а да се не напијем“. Не размишљају о последицама и о томе да алкохол додатно подстиче ризично понашање, односно агресивност и ступање у сексуалне незаштићене односе.

Адолесцентско доба је најосетљивији период и тада су млади најрањивији и најподложнији разним утицајима. Младима није битно шта родитељи, већ шта вршњаци кажу. С једне стране имају површне и недовољне информације, а с друге стране мисле да могу да ходају по води, да су неуништиви и тако креће експериментисање и ризично понашање. Педагози и психолози у Саветовалишту, кроз индивидуални и групни рад са младима, покушавају да разбију њихове заблуде.

(Насијавак њексиа на 9. страни)

UČITELJSKE ŠKOLE IZMEĐU PRVOG I DRUGOG SVETSKOG RATA 1918-1941.

UČITELJSKE ŠKOLE U PRVOJ DEZENIJI DRŽAVE SHS 1918-1929.

Po završetku I svetskog rata nastaju suštinske promene kako u širim svetskim i evropskim razmerama, tako i na prostorima buduće Države SHS. Te promene se ne ogledaju samo u novoj teritorijalnoj podeli, u nestanku pojedinih država i nastanku novih, već i u otvaranju nove epohe u istoriji čovečanstva pobeđom oktobarske socijalističke revolucije i pokretima radničke klase i seljaštva širom Evrope.

Pobedama snage Antante na frontovima Evrope 1918. i posebno probojem Solunskog fronta dolazi do oštrog potresa i kretanja u zemljama Austro-ugarske monarhije. Sredinom oktobra 1918. godine Mađarski parlament prihvata realnost da je rat izgubljen, a već 25. X 1918. godine formirano je Narodno veće Mađarske. To veće već sutradan, 26. X 1918. godine, u proglašenju govori o pravu naroda na samoopredeljenje uz ogradu da integritet mađarske ne bude ugrožen.

Posle velikih revolucionarnih radničkih pokreta u Budimpešti i dolaskom M. Karoljija za predsednika vlade, nastaju pripreme koje će dovesti do proglašenja Republike Mađarske 16. XI 1918, ali i obuzdavanje revolucionarnog radničkog pokreta.

Karoljijeva vlada odmah je donela odluku da se širom Ugarske stvaraju mađarska narodna veća. Narodna veća su izvršavala naređenja vlade i imala zadatak da održavaju red i mir.

Tada se i u Vojvodini stvaraju mađarska narodna veća. U Somboru je 1. XI 1918. godine na zboru koji je posvećen solidarnosti sa narodnim većem u Budimpešti i novom vladom formirano Mađarsko narodno veće u koje je ušlo i 14 predstavnika Socijal-demokratske stranke koja, inače, nema većeg uticaja na radništvo nemađarskih naroda i to pre svega zbog stava o nacionalnim odnosima.

U tom periodu dolazi do političkog angažovanja grupa i pojedinaca iz građanskih političkih partija, Srba i Bunjevac, radi stvaranja narodnih veća. Posle sastanka u Subotici 27. X 1918. godine, na kome je odlučeno o stvaranju srpskih narodnih odbora, novembra će u Novom Sadu biti stvoren Srpski narodni odbor, koji će preuzeti pripreme izbora za Veliku narodnu skupštinu koja će doneti odluku o državno-pravnom raskidu sa Ugarskom. Neposredno posle toga u Sombor je stvoreno Srpsko-bunjevačko narodno veće. Program Srpsko-bunjevačkog narodnog veća zasnovan je na nacionalnoj osnovi i ima za cilj, osim ostalog, da spreči svaki revolucionarni pokret i da suzbije svaki pokušaj koji ide dalje od „zaslužne slobode i nezavisnosti“. Za predsednika tog veća bio je izabran jedan od prvaka somborskih radikala dr Jovan Lalošević, a za sekretara, profesor i direktor muške učiteljske škole, takođe radikal, Pavle Terzin.

U Somboru su bila stvorena i druga veća: Vojničko, Radničko i Bunjevačko.

Srpska vojska, koja prelazi Savu i Dunav, ulazi u Sombor 13. XI 1918. godine. Dakle, istog dana kada je u Beogradu potpisana konvencija o primirju sa Ugarskom i da se njene trupe evakuišu severno od demarkacione linije. Ulaskom srpske vojske u Sombor svu administrativnu vlast preuzima na sebe Nacionalno veće Srba i Bunjevaca.

Proletarijat Vojvodine, iako klasno vezan za oktobarsku revoluciju i pokrete, tada nije bio organizovan da bi mogao više da utiče na događaje, već je bio upućen na nacionalno-oslobodilačku borbu koju je predvodila građanska klasa.

Prilikom izbora članova za Veliku narodnu skupštinu Vojvodine Narodno veće Srba i Bunjevaca iz Sombora

biralo je 19 poslanika. Među njima su bili Petar Konjović, učitelj i kompozitor (završio Učiteljsku školu u Somboru), dr Milenko Petrović, jedno vreme školski lekar Učiteljske škole, kao i profesor Božidar Bordoški.

Na zasedanju Velike narodne skupštine Vojvodine u Novom Sadu, 25. XI 1918. godine, usvojena je rezolucija o otcepljenju Banata, Bačke i Baranje od Ugarske i rezolucija o priključenju Kraljevini Srbiji. Objašnjenje za rezoluciju i otcepljenje Bačke, Banata i Baranje podneo je Petar Konjović. Interesantno je napomenuti da je katiheta učiteljskih škola u prvoj deceniji postojanja Države SHS Nenad Barački, inače jedan od najvećih protivnika naprednih tendencija koje su počele da se razvijaju u Muškoj i Ženskoj učiteljskoj školi, bio učesnik Pariske mirovne konvencije, kao i da je Pavle Terzin, dugogodišnji profesor i direktor Muške učiteljske škole, bio član komisije za razgraničenje sa Mađarskom.

U toku prvog svetskog rata učiteljske škole u Somboru prestale su sa radom 14. januara 1915. godine. Tačno je da nastava u učiteljskim školama od januara 1915. pa do početka 1919. godine nije održavana, ali time nije prestao kontinuitet postojanja tih škola. Gro nastavnika je bio na okupu i učestvovao u radu tadašnjih školskih i crkvenih institucija (Mesni školski upravni odbor, Upravni odbor pravoslavne srpske crkvene opštine) i to u funkciji nastavnika učiteljskih škola. Značajno je napomenuti da su i u toku 1916. i 1917. godine održavani ispiti. Tako su neke učenice Ženske učiteljske škole (Pravoslavna srpska učiteljska škola) polagale jula 1916. godine ispite. U toku 1917. godine u istoj školi održan je i diplomski ispit (ispit učiteljske sposobnosti). Tada je ispitno poverenje bilo sastavljeno od članova: Janoš Farago, predsednik, prota Ljubomir Kupusarević, Milan Mandrović, upravitelj i profesori Božidar Bordoški, Svetislav Berić, Vidosava Letić, Danica Jakšić, Marko Protić, Svetozar Damjanović, Olga Drakulić i Dušan Temeirnac. Međutim, već juna 1917. godine pred isti odbor proširen Aleksandrom Jorgovićem, na diplomski ispit izašlo je 28 kandidatkinja i sve su položile.

Slična situacija je bila i u Muškoj učiteljskoj školi. U školskoj 1915/16. prvi razred je polagalo 16 učenika, drugi 18, treći 12 i četvrti 15 učenika. Učenici su polagali i završni ispit na osnovu naredbe Kraljevskog ugarskog ministarstva bogočasti i javne nastave i naredbe Mitropolitiskog crkveno-školskog saveta. Ispiti su polagani u toku čitave 1916. godine. Slična situacija je bila i 1917. godine kako u Ženskoj, tako i u Muškoj učiteljskoj školi, ali ispiti učenika Muške učiteljske škole nisu održavani u zgradi Učiteljske škole, već u zgradi Srpskog pravoslavnog zabavišta jer je zgradu učiteljske škole

zaposela ugarska vojska. U toku rata je bilo zahteva da se dozvoli otvaranje – redovan rad učiteljskim školama, pa i u 1918. godini kada je takav zahtev uputio Mitropolitiski crkveno-školski savet. Međutim, Ministarstvo bogočasti i javne nastave odbija zahtev. Takvo stanje će ostati sve do konačnog otcepljenja Banata, Bačke i Baranje i proglašenja Kraljevine SHS.

Ujedinjenjem južnoslovenskih zemalja, koje nije izvedeno revolucionarnim putem, ali je izražavalo istorijsku tendenciju razvika, stvoreni su novi uslovi iako društvena struktura nije promenjena. S obzirom da je reč o novim uslovima i specifičnostima Vojvodine pa i Sombora u kome su radile Ženska i Muška učiteljska škola, potrebno je delimično prikazati ta društvena i politička kretanja.

(Nastavak teksta u sledećem broju)

У СВЕТУ МЕЂУНАРОДНИ ПРАЗНИК РАДА - У СРБИЈИ НИШТА НОВО

Раднички благдан и ове године без масовних радничких манифестација

Први мај, Међународни празник рада, Велики дан света рада, уобичајно је у свету обележен великим парадама, демонстрацијама, протестима, окупљањима, ... како би, у(з) синдикате организова- ни, радници показали другој страни – свету капитала снагу и превентивно деловали у заштити остварених радничких права. У Србији одавно није тако – од последњих масовних првомајских окупљања про- текле су готово две деценије, а како ствари стоје, ни ове године неће бити другачије. Синдикати су подељени и око Првог маја, уосталом као и око све- га другог, тако да смо били у прилици да ове године видимо симболичко окупљање неколико стотина активиста Савеза самосталних синдиката Србије и неколико десетака чланова Удружених синдиката Србије „Слога“, тек толико да се не заборави, док се остали актери на синдикалној сцени овај пут нису одлучили да јавним манифестацијама обеле- же Први мај: АСНС је уљуљкан у власти, па му не пада на памет ни да квари тешко стечену симбиозу: власт и синдикат, УГС „Независност“ већ одавно не практикује првомајске манифестације, задовољни што их још увек неко сматра репрезентативним синдикатом и што њихови челници уживају плодове трипартизма и добро плаћених радних места у три- партичним телима, додуше, као слабији брат, пошто је већина тих места у тим органима „у власништву“ колега из СССС, а понеко је, додуше, „на мала врата“ додељено активистима Конфедерације слободних синдиката. Стога не чуди што је и Конфедерација изостала са првомајске сцене.

Организатори првомајских манифестација најавили су ограничен број учесника од свега неко- лико стотина, правдајући да се би довођење више десетака људи на протест коштало колико и дво- месечна или тромесечна синдикална чланарина, а богами можда и више, с обзиром да се рачунице о броју синдикално организованих чланова и износу чланарине нешто не поклапају – не знамо да ли из чињенице да сваки синдикат броји мање чланова него што јавно прокламује или су ти чланови недис- циплиновани, па не плаћају чланарину. Нешто смо ближи мишљењу да је ипак реч о броју, јер је одавно број синдикално организованих чланова међу пре- осталим запосленим у Србији пао испод половине, неки кажу чак и испод трећине, тако да је „питање за милион долара“ ко је уопште у Србији репрезентативан синдикат.

Што се тиче нашег синдиката, никада нисмо ни тврдили да смо репрезентативни на националном нивоу, јер окупљамо само раднике из јавног сектора, па самим тиме је проценат утврђен за националну ре- презентативност и за нас (пре)висок праг. Међутим, с обзиром да смо доказано репрезентативни у гра- нама просвете и културе, и с обзиром да окупљамо довољан број пензионисаних радника окупљених у Независно удружење пензионера јавних служби Србије и довољан број незапослених организова- них у Независно удружење незапослених Србије, сасвим смо извесно релевантни да би се и са нама понекад трепало преговарати, и то не само у делат- ностима у којима смо репрезентативни. Наравно, то се не дешава, јер је и даље карактеристика синдиката у Србији међусобна нетрпељивост и сукобљавање, а не радничка солидарност. Нажалост, у брањену ничим оправданих права некадашње репрезента- тивности, управо предјачи синдикат који је некада искусио благодети радничке интернационалне соли- дарности у виду значајних материјалних донација, који су врло брзо заборавили да се и у свом забрану морају понашати на исти начин. То је УГС „Независ- ност“, па стога и не чуди што су некадашњи чланови и оснивачи напустили ову синдикалну централу и кренули другим путем, борећи се за своја права.

Најодговорнији за несрећно стање, у коме су преостали запослени у Србији, уз поменути „Неза- висност“, јесте СССС, јер су и њихови представници чланови републичког Социјално-економског савета, где уз пристојне апанаже не могу ни да утврде за- коном обавезну минималну цену рада, а камали регрес, топли оброк или неке друге бенефиције које

су некада радници уредно добијали уз редовну пла- ту. Они су и кривци и за то што већ другу годину немамо Општи колективни уговор, па нити права која су утврђена овим актом, као што, уосталом, и већина делатности нема закључене гранске колек- тивне уговоре, па су стога препуштени послодав- цима на милост и немилост. Представљени према страном јавности стања социјалног дијалога као задовољавајућег налазе у фикцији која знатно кошта државни буџет, али не и у садржини тога дијалога, јер поред толико великог ангажовања ова два син- диката, ускоро нас очекују измене „радничког уста- ва“ – Закона о раду, али и доношење новог Закона о штрајку који ће и оно мало права радника угрозити и свести на минимум.

У свему овоме не можемо заобићи ни улогу држа- ве која такође суделује у чланству и раду Социјално- економског савета, али и која је, кроз Владу Републи- ке Србије, највећи послодавац у држави – трећина запослених, а половина оних који примају какве- такве плате и уз њих доприносе су запослени код Владе Републике Србије. То су сви запослени у јавном сектору. Стога не чуди да је Влада давала обећања која су „ишла шумом“, док је реализација „ишла друмом“. Чак је забележено да су министри бојкотовали рад СЕС-а, а да не говоримо о полити- ци замрзавања плата и пензија, неисплаћивању ре- греса и топлог оброка, јубиларних награда и бонуса од стране централне власти, или са нивоа локалних самоуправа.

У исто време, док поједини синдикати попут „Не- зависности“ и Самосталног синдиката и даље носе епитет државних синдиката, као уосталом (мањим делом) и Конфедерација синдиката и АСНС, синди- кат „Слога“ се тек бори да постане још један нови (пара)државни синдикат и то на потпуно неубичајен начин - наступајући у „српској Атини“ као партијска организација, рушећи легално изабране органе вла- сти у северној српској покрајини. Уосталом, ако одређене партије имају патронат над одређеним син- дикатима, јасно видљив у јавности, што не би и „Сло- га“ досадашњи сарадњу са коалицијом СПС-ПУПС- ЈС довела на већи интегративни ниво. Проблем је у томе што такво партнерство не постоји између син- диката и партија нигде у свету, па самим тиме неће тај модел заживети ни у Србији. Тачно је да постоји патернализам између партија и синдиката, али ретко где су синдикати газде партијама (Аустрија, Велика Британија или скандинавске земље и то не стално), већ су, готово у правилу, партије газде синдикати- ма, што је и у Србији већ одавно видљиво, па неки привилеговани синдикати имају велику корист од државног буџета, други мимо свих правила, јавно учествују у партијском животу, што је недопустиво и незабележено – високи функционери СССС и АСНС седе у српском Парламенту и примају за то апана- жу, док представници УГС „Независност“, СССС и КСС примају апанажу за рад у трипартичним тели- ма, представљајући, наводно, у тим телима раднике. „Слога“ такође има одређене привилегије, али углав- ном на (бео)градском нивоу - као партнер локалних партија, лажних левичара окупљених око коалиције СПС-ПУПС-ЈС.

У свему овоме релевантни синдикати по- пут НСЈС или ИСС су скрајнути и у социјалном дијалогу суделују онолико колико им дозвољава гранска репрезентативност или колико их у тај дијалог позивају институције које их препознају по- пут ММФ-а или ИЛО. Стога је у Србији и незамис- ливо да се радници окупе под једну заставу или у једну колону коју би предводили Љубисав Орбовић (СССС), Бранислав Чанак (УГС „Независност“), Ранка Савић (АСНС), Ивица Цветановић (КСС), Жељко Веселиновић („Слога“) и лидери других ре- левантних синдиката, пошто су ови потони сведени од ових првих - „великих“ на меру тзв. кућних или жутих синдиката и јер је одредница лидера „вели- ких“ сво време била сукобљавање, а не радничка солидарност, што је препознала не само радничка класа и што је у суштини и довело до осипања броја синдикално организованих радника, а самим тиме и

дозволило послодавцима широко поље злоупотре- ба положаја радника, кршења и оно мало преоста- лих права, мобинга, шиканирања свих могућих и немогућих врста, које иде толико далеко да, утичући на законодавство, прете радницима озаконењем неплаћања социјалних доприноса и давања на зара- де као и другим неповољним законским решењима у неком будућем великом Закону о раду.

Мора се рећи да за ово отужно стање није ипак сва кривица на синдикатима, послодавцима удружењима која и сама не могу да се организују око неког удружења које би суштински било репрезента- тивно, већ бауљају између привредних комора и не- репрезентативних и сукобљених удружења и Влади, већ и на самим радницима који су заборавили да се за своја права морају борити на исти онај начин као што су то некад радили амерички радници који су се, често пута и у крвавим обрачунама са представни- цима власти знали изборити за своја права. Наравно да не препоручујемо тако екстремне видове борбе, али у сваком случају морамо упозорити да су српски радници у заблуди да ће неко други (Влада, држа- ва, партија, црква...), до ли они сами, решити њихов проблем.

Елем, како нови радници из историјског искуства нису много научили, како су (пре)често пред ди- лемом: национално или социјално бирали прво, заборављајући да се као радници морају првенствено борити за радничка права, да се морају (из)борити за та права која им нико и никад није покљанов, већ су их сами морали отети од припадника света ка- питета, партиципирати у њима, унапређивати их и развијати, при чему су их газде нове или старе увек „чекале у кривини“ како би им у датом моменту та права умањили или докинули и епilog је очекиван – многи су остали без радних места. Србија је несла- ван рекордер по незапослености и како ствари стоје, биће још подуго. Они срећнији остали су без дела плате и сваки дан раде у све лошијим условима. Да- кле, српски радници нису никакав посебан изузетак, као уосталом ни њихове колеге у окружењу и управо стога ће отржењење бити и болно и тешко, а борба неминовна. Око нас она је већ почела – протестима су захваћене Грчка, Шпанија, Кипар, Словенија, Хрватска, а спремају се и нови и нови протести. Јасно је да до свега тога у Србији неће бити, бар не овогодишњег, Првог маја. Међутим, биће, и стога се надајмо да ће ово бити последњи Први мај у коме ће радници предност дати теферицима, уз канале и потоке, уз јагњетину и пиво, а не борби за угрожена радничка права.

“У очекивању и нади да ће радници знати и уме- ти да на прави начин усвоје стратегије отпора без- душним (нео)капиталистима и усмере активности на побољшање положаја радника и освајање но- вих радничких права, да ће успети да се изборе за достојанствен рад и плате од којих се може живети, свим онима који имају посао и који се боре да га сачувају, као и онима који се надају да ће једног дана стећи и, наравно, њиховим породицама, честитамо Први мај – Међународни празник уз крилатицу „За достојанствен рад!“ каже се у пригодном саопштењу које је члановима и јавности упутио у поводу Првог маја проф. Хази Здравко М. Ковач председник НСЈС.

NA VIDIKU NOVI ŠKOLSKI ZAKONI

Vlada usvojila set školskih zakona

Menjaće se i "radnički ustav" – Zakon o radu

Do kraja godine i nov zakon protiv štrajka – Zakon o štrajku

U ponedjeljak, 20.05.2013.g., u Beogradu je održano Predsedništvo Sindikata radnika u prosveti Srbije (SrpS) na kome je, između ostalog, raspravljano i o setu školskih zakona (Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju, Zakon o srednjem obrazovanju i vaspitanju, Zakon o osnovnom obrazovanju odraslih i Zakon o inspekciji) koji su pred usvajanjem od strane Vlade Republike Srbije, kao i o Zakonu o radu i Zakonu o štrajku čije su izmene i dopune u toku i koji će takođe uskoro biti pred Vladom i pred Parlamentom.

Što se tiče školskih zakona, stavovi našeg Sindikata odavno su dobro poznati, kao uostalom i kod sistemskih zakona o radu i štrajku. Ipak, velik deo sednice i sva konferencija za medije koja je održana neposredno po zaključanju Predsedništva bio je posvećen školskom lex specialis zakonu – Zakonu o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja (među prosvetarima popularno zvanom „Krovni“). Konstatovano je da je Ministarstvo samo delom udovoljilo zahtevima SrpS-a, a i drugih sindikata, i usvojilo manje od polovine amandmana koje je podneo SrpS (od 11 svega 4), 1 od 3, koliko je podneo SOS, 4 od 11, koliko je podneo Sindikat „Nezavisnost“ i 4 od 35, koliko je podnela Unija. Kad se zna da se neki od ovih amandmana u suštini poklapaju, jasno je da će se u tekstu izmena i dopuna naći svega 5-6 amandmana sindikata i 36 amandmana koje je podnelo Ministarstvo prosvete, nau-

ke i tehnološkog razvoja. Zašto ni u ovom trenutku ne znamo koliko će tačno članova „Krovnog“ zakona biti izmenjeno, razlog je što nam Ministarstvo i pored više obećanja nije dostavilo prečišćen tekst Zakona o izmenama i dopunama ZOSOV, iako je taj Zakon bio i na Republičkom SES-u i kod Zaštitnika građana i drugih relevantnih organa.

Bilo kako bilo, Predsedništvo je konstatovalo da se Ministarstvo kao predlagač Zakona opet ponaša na neprimeren način i nedostavljanjem usklađenog teksta onima sa kojima je pregovaralo o njemu, derogira socijalni dijalog i jednostrano nameće rešenja po svojoj meri. Time ono, doduše, skraćuje postupak donošenja Izmena i dopuna Zakona, ali čini veliku štetu socijalnom dijalogu i socijalnom partnerstvu i ostavlja drugu stranu nezadovoljnom.

Stoga je Predsedništvo ostalo na stavu da sve podnete amandmane dostavi poslaničkim klubovima Narodne Skupštine kako bi u javnoj raspravi u Parlamentu pokušalo da u poslednji čas, „na mala vrata“ „ugura“ ove promene u Zakon.

Ukoliko smatrate da bi još nešto trebalo promentiti u ovom Zakonu, molimo Vas da nam dostavite vaše predloge, obavezno sa obrazloženjem, kako bi ih objedinili sa našim amandmanima i dostavili poslaničkim klubovima u Narodnoj Skupštini. Podsećamo da su se neki od naših amandmana odnosili na broj učenika u odeljenju i da smo tražili da taj broj može biti najviše 25 (formulacija koju je usvojilo Ministarstvo može se smatrati ispunjenjem ovog zahteva), na finansiranje per capita – tražili smo da se primeni od školske 2020/21, na Listu za preuzimanje – tražili smo da se rok finalizacije liste pomeri na 15.07. i koriguje svakog 15. u sledećem mesecu u toku cele školske godine, na isplatu jubilarnih nagrada – tražili smo da se jubilarne nagrade isplaćuju iz republičkog budžeta, na član koji reguliše odlazak u penziju – tražili smo da ostane staro rešenje, jer bi u suprotnom bilo vršeno nasilje nad onima koji bi po novom ranije morali otići u penziju, pod nepovoljnijim uslovima, a i ukazali da je pomenuti član u suprotnosti sa važećim Zakonom o radu, na sastav i strukturu Školskog odbora – tražili smo da odnos bude: 4 člana iz reda zaposlenih, 3 iz reda lokalne samouprave i 2 iz saveta roditelja, ...

KAKO REŠITI „TEHNOLOŠKE VIŠKOVE“ U ŠKOLAMA

NSPRV krenuo sa obukom „Lista spasa, a ne lista srama“

Nezavisni sindikat prosvetnih radnika Vojvodine, kao osnivač Sindikata radnika u prosveti Srbije, svo vreme se zalagao da se preuzimanjem kolega koji su ostali bez dela ili cele norme rešava pitanje upražnjenih mesta u drugim školama, a ne da se dovode novi i novi izvršioци i da se povećava ionako prevelik broj izvršilaca u odnosu na standarde (čitatelj: broj učenika). Upravo zahvaljujući zalaganju ovog Sindikata u PKU, još davne 2005. godine, našle su se odredbe o preuzimanju zaposlenog, odnosno postupak formiranja Liste za preuzimanje, a sa ciljem da se ograniči samovolja direktora, što je doprinelo da se zbrine jedan deo kolega koji je zbog ukidanja broja odeljenja u školi u kojoj su zasnovali radni odnos ostali bez norme ili bez dela norme. Napominjemo da je upravo naš Sindikat predlagao da se rok za utvrđivanje konačne liste za preuzimanje pomeri unapred kako bi školska godina otpočela regularno, a ne u (polu)vanrednom stanju sa velikim brojem zaposlenih primljenih do 60 dana, na određeno vreme i sl. U tom slučaju pre početka godine okončao bi se postupak oko žalbi na Liste viškova i Lista bi pomogla da se nezbrinute kolege zbrinu, a ne da se fiktivno uklanjaju sa Liste, čime se ostavlja prostor za manipulacije direktorima da mogu zapošljavati nove ljude, jer na Listi nema viškova – jer oni rade nešto (za šta nisu stručni), umesto da su i tada na Listi i u tom slučaju ne bi bilo moguće dovesti nove zaposlene, jer bi taj postupak u svakom slučaju bio u suprotnosti sa Zakonom i, naravno, vidljiv.

Čak i u slučaju da Lista bude konačna do 15. avgusta, ostalo bi dovoljno vremena da se postupak preuzimanja ili zapošljavanja novog radnika učini legalnim i zakonitim, ako bi bilo volje da postupak počne ranije. Problem je što su postupci utvrđivanja viškova neregularni iz razloga ne-

poštovanja propisane procedure, ponekad i zbog neznanja, neblagovremeni, ne poštuju se rokovi jer, bože moj, godišnji su odmori, a u nekim školama do 20. avgusta nema nikoga, svedoci su da su neke škole, umesto da rešavaju problem tehnoloških viškova, u to vreme bile „zakatančene“. Naravno da se u svemu tome nisu najbolje snašli ni predstavnici Sindikata kojima je Zakonom i kolektivnim ugovorom dato da davanje mišljenja na prijem novog zaposlenog ili kroz Komisiju za bodovanje aktivno sudeluju u zaštiti prava svojih kolega koji delom ili u potpunosti ostaju bez norme.

Stoga je NSPRV konkurisao kod ZUOV-a sa seminarom stručnog usavršavanja pod imenom: „Lista spasa, a ne lista srama“ (to je naš drugi akreditovani seminar – prvi je „Treba znati koga u organ upravljanja poslati“) i na taj način pokušava pomoći kolegama koje ostaju bez norme da dođu do tog dela norme u drugoj školi, predstavnicima Sindikata da se obuče za ovaj složen i veoma važan posao,

kao i drugoj strani – direktorima i sekretarima, da u saradnji sa sindikatima posao dovrše na zakonit i za obe strane zadovoljavajući način. Na taj način obukom i korektnosti u postupku, „jednim udarcem ubili bi dve muve“, pošto ovaj seminar, osim dizanja znanja na veći nivo, donosi i svakom onome ko ga pohađa i 8 sati stručnog usavršavanja, a Sindikat za svoje članove daje i popust. Prvi seminar održan je u Subotu, 25.05.2013. godine. Vodiitelj i autor seminarara prof Hadži Zdravko M. Kovač sa saradnicima Sofijom Mandarić i Miroljubom Bjeletić govorio je o potrebi da se razume zašto je interes zaposlenog koji ostane bez dela časova da se nade na Listi za preuzimanje, kao i o primeni legislativne da se postupak utvrđivanja „viškova“ provede u roku i na zakonit način. Zbog velikog interesa seminar će biti ponovljen u Somboru, a obuka se nastavlja u Zrenjaninu, a zatim i u Subotici.

ОД ЈЕСЕНИ НАСИЛНО ПЕНЗИОНИСАЊЕ ПРОСВЕТАРА: СКУПЉА ДАРА НЕГО МЕРА

Отворено писмо министру финансија

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
Министарство финансија и привреде
Београд, Кнеза Милоша 20
- Н/р мр Млађану Динкићу, министру

Поштовани,

Како нико из Министарства финансија није био присутан на састанку одржаном 04.04.2013.г. на коме су репрезентативни синдикати из делатности просвете са представницима Министарства просвете усклађивали амандмане на важећи Закон о основама система образовања и васпитања („Кровни“ закон) како би био донет Закон о изменама и допунама овог, за просвету најважнијег, закона, овим путем Вас желимо упознати са једним, за нас веома важним, детаљем са тог састанка. Наиме, без обзира на чињеницу да су представници Министарства просвете одбили највећи број од 60 амандмана, колико су поднели синдикати и то, углавном, из разлога што су, по Министарству просвете, у супротности са другим законима, а првенствено са Законом о раду, кад се тиче члана 144. „Кровног“ закона, представници Министарства су прихватили да се поменути члан, који говори о престанку радног односа, измени на начин како је то предложила Унија синдиката просветних радника Србије (УСПРС), иако је ова формулација директно у супротности са Законом о раду.

Остаје нејасно зашто је Министарство просвете прихватило нову формулацију члана 144., по којој „наставнику, васпитачу или стручном сараднику пресјаје радни однос на крају школске године у којој наврши 40 година стажа осигурања или 65 година животова“ која је, као што смо рекли, у супротности са Законом о раду и Законом о ПИО. Наравно да је и ово правно могуће, али сматрамо да је у овом тренутку контрапродуктивно, пошто би у случају да Скупштина усвоји овај амандман и овако измењен члан Закона, један број запослених (по рачуници Уније, на коју иначе имамо примедбу) - око 5.000 људи отишло у пензију, односно систем би морао запослити нових 5.000 људи на та радна места. То другим речима значи да би буџет Републике Србије био двоструко оптерећен, пошто је свима знано да се половина пензија субвенционисе из буџета,

а истовремено на другој страни, буџет би морао издвајати средства за новозапослене, јер се број запослених не би смањило.

Управо стога, Синдикат радника у просвети Србије (СрпС) је имао и на том састанку примедбе и гласао против измене члана 144., јер, не само да је овај члан у супротности са законима, већ је и дискриминаторски и поништава вољу запосленог да он процени да ли у случају испуњења једног од услова за пензију (довољног, али не и нужног) сам жели да напусти просвету.

С обзиром да нам Министарство просвете све до дана данашњег, иако је обећало, није доставило пречишћен текст Закона са унетим изменама и допунама и с обзиром на досадашњу праксу, нисмо сигурни које су све измене и допуне постале саставни део предлога који ће ићи на Владу, односно потом у Скупштину, те Вас молимо да обратите пажњу на, између осталог, и овај члан Закона и да из разлога рационалности одбијете овако измењен члан 144. Закона о основама система образовања и васпитања, јер ће он, ако буде усвојен, додатно оптеретити ионако преоптерећен буџет. О другим разлозима свакако можемо полемисати у стручним кружоцима, али и у јавности.

Молимо Вас да не попустите пред популистичким изјавама из УСПРС, која је ово представила као неки свој велики успех (Боже мој, ослободиће се, по њима, 5.000 радних места и толико нових људи моћи ће се запослити у просвети), иако смо оценили да је и Министарство просвете овај пут било на истом курсу, а да овакво решење неће допринети ни рационализацији броја извршилаца, а камоли у оном броју (5.000 људи) колико су у јавност пласирали представници УСПРС. Уколико сте расположени или сматрате да је то потребно, можемо овај захтев/молбу образложити и усмено, иако сматрамо да неће бити потребно, да су аргументи наведени у овом допису потпуно довољни.

С поштовањем,

Београд, 19.04.2013.год.

проф. Хаџи Здравко М. Ковач, ср
члан преговарачког тима СрпС

ИЛИ НОВИ (ВЕЋИ) КОЕФИЦИЈЕНТИ ИЛИ ШТРАЈК

Захтев СрпС за изменом Уредбе о коефицијентима

(Наставак са стр. 1)

Иако је већи део седнице Председништва СрпС-а, одржане 20. маја ове године у Београду, био посвећен „школским законима“, у другом делу састанка расправљало се о побољшању материјалног положаја запослених у просвети кроз измену Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у образовању и ученичком и студентском стандарду.

Председништво СрпС-а једногласно остаје при раније утврђеном Предлогу да се у току наредне три године успостави однос између плате за најједноставнији рад (физички радник, спремачица) и плате носиоца делатности (наставници, професори), који је био пре „замрзавања“ – 1:3 и констатовао да је непримерено да у овом тренутку наставници немају ни 2 пута већу плату од физичког радника, односно спремачице пошто је однос између тих плата тренутно 1:1,98, што, уз чињеницу да су плате запослених у просвети већ неколико месеци ниже и од републичког просека, говори о небризи власти за делатност коју једном називају „есенцијалном“, а други пут „делатност од посебног друштвеног интереса“. О небризи говори и податак који је Синдикат израчунао - да је само за министровања проф. др Жарка Обрадовића Влада Републике Србије ускратила запо-

сленима у овом сектору око 100 милијарди динара, односно милијарду евра и да је ова Влада наставила да смањује издвајање процента БДП за просвету, те да је он тренутно на нивоу 3,1% БДП, што је најмање од свих земаља, према нама познатим подацима. Чак ни чињеница да се са локалног нивоа за просвету издваја још око 0,4% БДП, у том случају не може поправити овај мучан осећај небриге за једну од најзначајнијих делатности сваког друштва.

Председништво СрпС-а је једногласно

усвојило Одлуку да Влади Републике Србије, односно ресорним министарствима, првенствено Министарству финансија упуту захтев да отпочну преговори око измене и допуне поменуте Уредбе о коефицијентима, да се закључи Протокол о динамици постизања односа 1:3 у основном и средњем образовању и ученичком и студентском стандарду, односно 1:5 у универзитетском образовању, као и да се у складу са раније донетим одлукама (које је подржало и Министарство просвете) измени члан 3. Уредбе који дефинише увећање коефицијената по основу послова руковођења школом, разредног старешине, рада у комбинованим одељењима, запосленом у школи за децу ометену у развоју, наставницима, васпитачима, стручним сарадницима, директорима, помоћницима директора, секретарима и шефовима рачуноводства за специјализације, магистратуру и/или стечен докторат.

Овај захтев уједно је и разлог због којег ће, уколико Влада не удовољи овом захтеву, бити повод за организацију штрајка овог, а надамо се и других синдиката, са потпуном обуставом наставе од 2. септембра ове године. У сваком случају, остаје довољно времена да се српска Влада определи, или за социјални мир и дијалог или за социјални рат, јер је „догорело до ноката“.

USPEŠNA SVETSKA NEDELJA KAMPANJE ZA OBRAZOVANJE

Globalna nedelja akcije 21-27. april – „Svako dete treba stručnog nastavnika“

(Nastavak sa str. 1)

„Svako dete treba stručnog nastavnika“ je tema ovogodišnje Globalne nedelje koja je u kućama znanja širom sveta obeležena od 21-27. aprila ove godine i koja je usmerena na kontinuitet ostvarivanja Milenijumskih obrazovnih ciljeva i ciljeva Obrazovanja za sve do 2015. godine. Problem je u tome što će ovi ciljevi teško biti ispunjeni jer je do ciljane godine premalo vremena, a na drugoj strani previše problema kako bi se ovi ciljevi i ispunili. Šta više, polovina svetskih zemalja nije ni u svoje programske strategije unelo ove ciljeve, a svega je 1/3 zemalja ujednačila obuhvat dečaka i devojčica na svim nivoima obrazovanja.

Pedantni statističari su zabeležili da je za ostvarivanje jednih i drugih ciljeva neophodno u obrazovne sisteme uvesti, u poslednje tri godine ciklusa, čak 5,1 milion novih nastavnika, što drugim rečima znači da bi se „zapušila ova rupa“ u obrazovne sisteme treba uvoditi po 1,7 miliona novih nastavnika godišnje. Na taj način bi se obezbedila mogućnost da svako dete na svetu dođe u poziciju da ostvari neprikosnoveno pravo na obrazovanje, što je u svakom slučaju teško dostižan cilj, pošto su bogatije zemlje „zavrnule slavine“ sredstava namenjenih za podsticaj i razvoj obrazovnih sistema u siromašnim zemljama, a koje same nisu u mogućnosti da izdvoje bilo šta, a kamoli ono što je dovoljno za razvoj obrazovanja i uključenje dece isključene iz obrazovanja u tim zemljama.

Poseban problem je što, uz sredstva potrebna za dovođenje novih (bilo kakvih) nastavnika, treba obezbediti i sredstva za dodatnu obuku za milione nedovoljno stručnih, pa čak i nestručnih nastavnika koji već rade u sistemu, pošto je u nerazvijenom svetu često šestomesečni kurs ili čak još kraća obuka dovoljna da bi se neko proglasio nastavnikom i zaposlio u prosveti. Jasno je da su kase siromašnih zemalja i za ovu namenu prazne i da bez pomoći bogatih koji su u ovom trenutku demotivisani da preuzete obaveze izmiruju zbog sopstvene krize, neće biti moguće rešiti ovaj problem. Siromašni i onako odvajaju prevelik procenat BDP za svoj obrazovni sistem i opet mu ne mogu zbog niskog nivoa pomoći. Tako, npr. dok bogate zemlje daju u proseku 3% za svoje osnovno obrazovanje, siromašne daju i po 12%, ali je to u svakom slučaju nedovoljno jer, primera radi, dok Luksemburg godišnje po učeniku svake godine izdvaja 17.490 dolara, DR Kongo izdvaja svega 10 dolara po učeniku.

Spomenimo ovom prilikom da je u Nigeru na 1.400.000 učenika u osnovnoj i nižim razredima srednje škole svega 1.059 stručnih nastavnika ili da više od 670.000 nastavnika u Indiji nema minimum kvalifikacija koje zahteva mesni zakon, ili da je u 31 zemlji manje od 75% nastavnika koji se mogu smatrati stručnima prema nacionalnom standardu, što je u svakom slučaju mnogo niže od standarda stručnosti u razvijenom svetu. U pojedinim zemljama i nekoliko nedelja obuke smatra se dovoljnim da bi neko mogao stati za katedru. Tako u Maliju svega 7% nastavnika u javnim osnovnim školama ima završenu srednju školu, jedva ¼ je prošla obuke koje su trajale duže od 6 meseci. Ovi porazni podaci sigurno su još i gori, jer je samo 8 zemalja dalo tražene izveštaje u formi u kojoj je od njih to zahtevao UNESCO i iz kojih bi se moglo jasno utvrditi koliki je nivo obučenosti i stručnosti nastavnika u tim školama.

Kako ćemo o ovoj tužno i narednoj slici govoriti i narednih dana, kao i na prigodnoj tematskoj konferenciji, očekujemo da se i Vi i vaše škole uključite u ovu akciju i date pun doprinos da se ovo stanje ublaži, te da se izborimo za ravnomerniji „kolač“ BDP za obrazovanje, kao i da bogati svet izmiruje ranije preuzete obaveze da će pomagati razvoj obrazovnih sistema u nerazvijenim i siromašnim zemljama. Molimo Vas da ovu temu približite i vašim učenicima i da ih podstaknete da se uključe svojim pisanim i likovnim radovima u ovu kampanju, kao što su, uostalom, to činili i svih prethodnih godina. Najbolje radove ćemo objaviti na našim sajtovima, u našem Informatoru i, naravno, nagraditi. Rok za dostavljanje učeničkih radova je kraj ove nedelje, 27.04. ove godine. O svečanosti dodele nagrada ćemo vas obavestiti nakon prolećnog raspusta i prvomajskih praznika.

BAN KI MUN: Ključna uloga učitelja

„Kao generalni sekretar Ujedinjenih nacija upoznajem ljude širom sveta iz svih sfera života. Neki od mojih najinspirativnijih susreta su sa mladim ljudima. Često me pitaju za savet u vezi sa karijerama i o životu uopšte. Kažem im da mi je jedan od mojih učitelja iz srednje škole rekao: „Držite glavu u oblacima, a stopala na zemlji.“ Taj učitelj je promenio moj život svojim mudrim smernicama – da ciljamo visoko i istovremeno budemo praktični. I dalje živim po njegovom savetu“ rekao je u svojoj poruci nastavnicima sveta Ban Ki Mun

sveta i razvijaju svoj puni potencijal. Posebno nam je potreban podsticaj da dovedemo više devojčica u učionice. Kvalitetno obrazovanje je u srcu ove inicijative i ne postoji efikasniji način da se to postigne, nego kroz obučavanje učitelja. Podržavam Globalnu kampanju za obrazovanje i pozivam na veća ulaganja u učitelje. Povodom ovogodišnje GNA i „Obrazovanje za sve“, hajde da se postaramo da svako dete ima učitelja. Hajde da prepoznamo ključnu ulogu učitelja u izgradnji bolje budućnosti za sve“ rekao je Ban Ki Mun.

IRINA BOKOVA: Nema vremena za gubljenje

„Imamo manje od 1.000 dana pre isteka roka 2015. za „Obrazovanje za sve“, dakle nemamo vremena za gubljenje. Moramo iskoristiti sva sredstva da ubrzamo i podržimo vlade u obezbeđivanju kvalitetnog obrazovanja za sve građane. Učitelji su apsolutno neophodni u tome. Učitelji su ubedljivo najuticajniji i najmoćnija sila pravičnog, pristupačnog i kvalitetnog obrazovanja“ rekla je Irina Bokova, generalna direktorka UNESCO-a.

„Činjenica je da nećemo uspeti ostvariti ciljeve obrazovanja za sve bez učitelja i zbog toga ovogodišnja GNA realizuje se pod sloganom: „Svakom detetu je potreban (stručan) učitelj.“ Ostvaren je veliki napredak, ali su ostale i velike praznine. Procenjujemo da je potrebno 6,8 miliona učitelja da se postigne univerzalno osnovno obrazovanje do kraja 2015. godine. Samo Afrika treba dodatnih milion učitelja da bi sva deca dobila osnovno obrazovanje. Još uvek ima previše zemalja sa manjkom stručnih i dobro obučenih učitelja koji su im neophodni“ kaže Bokova.

„Ulozi su visoki jer su učitelji ti koji menjaju igru. Potrebni su nam stručni, dobro obučeni i motivisani učitelji koji su raspoređeni na pravom mestu, adekvatno plaćeni i sa podrškom društva. Obuka učitelja, podrška i zadržavanje mora biti pri vrhu politika nacionalnih obrazovanja. UNESCO je mobilisao da pomogne zemljama koje ne mogu da premoste te praznine. Radimo na globalnom, normativnom nivou, baveći se pravima i obavezama učitelja. Domaćini smo internacionalnih zadataka nekih učitelja da bi se realizovalo obrazovanje za sve. Podržavamo vlade u obučavanju učitelja, regrutovanju, profesionalnom razvoju i statusu. Fokusiramo se na ono gde smo najpotrebniji, npr. na razvoj obrazovnih kapaciteta u Subsaharskoj Africi. Radimo sa vladama i privatnim sektorom da bismo iskoristili nove tehnologije za bolji pristup i kvalitet, da se kandiduju za rukovodstvo škola i poboljšaju državne obrazovne politike. Promovisanje jednakosti polova je prioritet koji se provlači kroz sve naše napore. Učitelji su neophodni za ispunjavanje težnji svake devojčice i dečaka. Oni drže ključeve održivog razvoja svakog društva. Zbog toga su učitelji ključni u Prvoj inicijativi globalnog obrazovanja datoj od strane generalnog sekretara UN, koju i UNESCO podržava. Zato moraju biti u srcu post-2015. globalnog razvojnog programa“ rekla je Irina Bokova.

У ВРЕМЕ ЗАКЉУЧИВАЊА ОЦЕНА АУТО ОСТАВЉАЈУ КОД КУЋЕ

Отворена сезона лова на професоре

До инцидентних ситуација између родитеља и наставника обично долази на крају наставне године када се сумирају резултати рада њихових мезимаца који често пута не одговарају жељама и/или очекивањима родитеља. Нажалост, ових нежељених ситуација има и током године и управо недавни напад на нашег колегу, професора физике у једној угледној сомборској школи поново је оживео бојазан да би ово могао бити не само усамљен случај, већ почетак лова на оне наставнике чији критеријуми нису по мери ђака и/или родитеља. Однос између наставника и родитеља све је гори, показују и подаци из наднасловоа који су додуше неслужбени, јер службених готово и да нема и које су прикупили синдикати. Нажалост, ситуација је још гора јер многи од случајева напада на наставнике, било од стране ученика или родитеља, нису ни забележени, пошто је небрига друштва, али и просветних власти за безбедност запослених у просвети, а првенствено наставника, довела до тога да и кад добију батине имају осећај кривице, па често пута своју бруку и не износе у јавност, што је, наравно, погрешно, јер тиме стимулишу насилнике за нове и нове нападе на неког другог колегу.

Насиље над наставницима престојничких школа сасвим извесно није ништа учесталије него у унутрашњости. Међутим, већина случајева насиља није ни забележена, па самим тиме ни процесуирана, тако да са правом можемо утврдити да је од оних 87% наставника који су претрпели, било вербално или психичко насиље, половина (око 40%) била жртва сопствених ученика, а остатак је био жртва разјарених родитеља који су своје промашаје у васпитању рођене деце пренели на терен школе, некритички заборављајући да је примарни циљ васпитања деце њихова обавеза, а школе да образује, па тек онда да и васпитава. С обзиром да је већина родитеља важнија оцена него знање које ученици треба да понесу из школе, јасно је да ће се ескалација насиља над наставницима наставити.

Досадашњи напори запослених да се зашти-

87%	наставника београдских основних школа доживело вербално и психичко насиље,
27%	наставника изложено директним претњама
13%	доживело узнемиравање ван школе
7,5%	просветара жртве физичког насиља
300	случајева насиља ученика над наставницима само у АП Војводини

те на начин да се запосленима додели статус службеног лица одбијени су од стране надлежних из разлога што сматрају нападе на наставнике појединачним случајевима и што статус службеног лица подразумева ношење и употребу оружја, а они сматрају да је посао наставника ипак мање ризичан него оних лица који по закону данас имају статус службеног лица. И тако су наставници и даље између насиља наставника и „сигурне луке“ коју пружа статус службеног лица и даље на ветрометини и препуштени оцени родитеља да ли треба да их бију или евентуално да их питају за стручан савет шта да они ураде са својом децом. Како је удомаћена пракса да родитељи и од нас боље знају наш посао, бојим се да ће преовладати манир да се њихово незадовољство нашим радом валоризује батинама, а не јавним признањем.

Сем инцидентне ситуације приликом закључивања оцена све ово се понавља и приликом утврђивања резултата „мале матуре“ или матурског испита у средњим школама, јер се тада притисцима, уценама, а понекад и физичким нападом на носіоце посла покушава за своје љубимце обезбедити оно што они нису умели да ураде у тесту знања, без обзира да ли је то мала или велика матура. Наравно, тиме није исцрпљена листа потенцијалних опасних ситуација у коју свакако морамо придодати и време уписа, када честу пута наставници бивају криви за то што недостаје понеки бод да би се уписало жељено занимање. Разлози за напад могу бити и то што наставник не дозвољава да ученик на очиглед свих покуша-

ва преписивањем да реши писмени задатак, као и низ других ситуација. Рекли би све може бити узрок потенцијалног напада, нарочито у ситуацији када је насиље у друштву опште раширена појава и када се насиље укорењило у све поре свакодневног живота.

Нису само наставници изложени насиљу у школама и на путу до школе, већ се то дешава и на кућном прагу, али и у јавности. Осим напада на носіоце посла у делатности, бележимо и нападе на друге запослене у школама - њих је, ипак, било знатно мање – 130, односно нападнут је сваки трећи, у односу на 300 напада на наставнике у војвођанским кућама знања, које су извели њихови ученици. Ове податке покрајинског омбудсмана допунићемо и подацима наставника на ученике који су такође педантно забележени и којих је знатно мање - у протеклој години запослени у школама су на ученике атаковали око 50 пута, док су ученици над ученицима само у 299 војвођанских основних и средњих школа лане, бар по омбудсману, извршили готово 5.000 забележених случајева насиља.

Очигледно је да су сви релевантни заказали и да је на делу парадокс да што имамо већи број „Школа без насиља“, имамо све више насиља у кућама знања, при чему поменуто Школе нису никаква изнимка, већ су и оне често пута су поприште различитих врста сукоба, било вршњачког, било генерацијског, било родитељског. Смањењу насиља, нажалост, није помогло ни увођење грађанског васпитања и/или верске наставе, које су требале да допринесу повећању толеранције и трпељивости међу ђацима и запосленима. Нажалост, то се није десило, па би било целисходно анализирати због чега је то тако.

Анализирајући стање у региону, видимо да је насиље над запосленима и регионални, али и глобални проблем коме ће друштво морати посветити више пажње, пошто ће порука да се насиљем могу решавати проблеми у школи могла, уколико то остане и убудуће пракса, имати несагледиве последице, не за појединца, било наставника, било ђака и његов разбијен нос и/или понос, већ за друштво у целини.

ПРОФЕСОР НАПАДНУТ НА КУЋНОМ ПРАГУ

Белу Блашковића, професора физике у сомборској ОШ „Никола Кукићевић, 7. маја испред његове породичне куће физички је напао родитељ његовог ученика. Блашковић је поднео кривичну пријаву против родитеља, а о овом, још једном насртају родитеља на просветне раднике било је речи и на редовној конференцији за штампу Независног синдиката просветних радника Војводине.

„До инцидентних ситуација између родитеља и наставника обично долази на крају наставне године када се сумирају резултати рада. Недаван напад на нашег колегу, професора физике у једној угледној сомборској школи, поново је оживео бојазан да би ово могао бити не само усамљен случај, већ почетак лова на оне наставнике чији критеријуми нису по мери ђака или родитеља. Однос између наставника и родитеља све је гори, а с обзиром на то да је већина родитеља важнија оцена него знање које ученици треба да понесу из школе, јасно је да ће се ескалација насиља над наставницима наставити“, изјавио је овај инцидент проф. Хази Здравко М. Ковач, генерални секретар НСПРВ.

„Досадашњи напори запослених да се заштите на начин да им се додели статус службеног лица одбијени су од стране

надлежних из разлога што сматрају нападе на наставнике појединачним случајевима и што статус службеног лица подразумева ношење и употребу оружја, а они сматрају да је посао наставника ипак мање ризичан него оних лица који по закону данас имају статус службеног лица“, рекао је Ковач. У војвођанским кућама знања, по подацима које је изнео Ковач, ученици су око 300 пута напали наставнике, у протеклој години запослени у школама су на ученике атаковали око 50 пута, док су лане ученици над ученицима само у 299 војвођанских основних и средњих школа, бар по омбудсману, извршили готово 5.000 случајева насиља.

„Разјарени родитељ дели правду, понижени просветар остаје у блату, крвав, збуњен и љут. Љут не због своје физичке, него законске немоћи. Ово ће се наставити све док законодавац и друштво не схвате да је школа основ за будућност коју градимо заједно: просветари, ђаци, родитељи, друштво, министарства... Сви заједно морамо да дигнемо глас против оваквих и сличних не само родитеља и ученика, него и просветних радника који каљају углед оних који извршавају своје обавезе и преко онога што су обавезни“, рекао је на крају Бела Блашковић, професор физике на кога је физички насрнуо родитељ његовог ђака.

PROBLEM SU OBRAZOVANI!

Piše: prof. Hadži Zdravko M. Kovač*

Govoreći nedavno u beogradskom „Kristalu“, a u povodu izlaska kapitalne knjige prof. dr Darka Marinkovića „Svet rada“ i četrdesetogodišnjice javnog rada o autoru i knjizi, podsetio sam okupljene na značaj institucionalnog ali i alternativnog pa i sindikalnog obrazovanja za razvoj države i sveta rada. U uvodnom delu svoje analize podsetio sam i na sledbenike nesrećnog Milisava Lapovca, onog istog koji je onomad uveravao Kneza Miloša (Obrenovića) da bi Zemlja mnogo bolje napredovala bez balasta zvanog - pismeni ljudi, a kojih je i danas nemalo i koji i dan-danas kvalitetno obrazovanje smatraju za smetnju i smutnju, a one sa instant diplomama za rešenje. Šta više, Milisav se zalagao i da te, pismene, treba i fizički likvidirati i da će tek onda Srbija procvetati. Pomenutog Milisava često puta (u negativnom kontekstu) pominju i novinari koji prate obrazovni sistem - da se njegov lik delo ne bi zaboravilo.

I upravo kada pomalo padne prašina zaborava na lik Milisava, koga na sreću ne poslušaju ni knez i koji, iako i sam nepismen, dade prednost obrazovanju kao izlazu iz viševkovne zaostalosti i uslovu priključenja tada razvijenoj Evropi, doprinos naslednicima ove sumanute ideje dođe, rekli bi i očekivano, sa lajne Miodraga Stankovića, člana Glavnog odbora Srpske napredne stranke, koji je, kako prenosi novosadski Dnevnik od 17.04. u rubrici „Tvit crtica“, poručio nekim građanima Srbije da „naši najveći neprijatelji nisu nezalci i prostaci, već obrazovani ljudi (ali i prodane duše)...“ Tako je Miodrag Stanković, visoki funkcioner SNS-a postao baštini ideje Milisava Lapovca i sličnih, koji vidi problem u obrazovanim, a kojih, usput rečeno, u Srbiji i nema previše, jer je visoko obrazovanih svega 6%, a sa onima koji su započeli, a nisu završili univerzitetsko obrazovanje još dodatnih 4-5% srpskih građana (napomenimo da je za obavljanje bilo kakvog posla u svetu kakav želimo da postanemo potrebno 70% radnika sa završenim univerzitetskim obrazovanjem, bilo dodiplomskim ili diplomskim, koje sada zovemo master studijama) i uz činjenicu da je u Zemlji Srbiji svaki drugi funkcionalno nepismen, bar kad je u pitanju klasična definicija pismenosti - koja ne obuhvata i informatičku pismenost. Što se tiče pomenutog Stankovića,

on očigledno poseduje neki nivo informatičke pismenosti, jer je, upravo koristeći moderne mas medije, poručio građanima gde on vidi napredak i progres – među nepismenima i prostacima, a gde vidi opasnost – među obrazovanim.

Nadamo se da će pomenutog Stankovića, kao i nesrećnog Milisava, vrlo brzo demantovati vreme i da će se Srbija sa „slepog koloseka“ vratiti u „redovan red vožnje“ i da će prioritet dati obrazovanju kao nedvosmisleno potvrđenom najboljem alatu za oporavak društva i vraćanju u društvo razvijenijih i srećnijih zemalja. Nadamo se i da se neće desiti najgori scenario, pa da tog stručnjaka za obrazovanje uskoro vidimo u Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja (ne daj Bože!), što i nije isključeno, jer smo i dosad često puta bili svedoci da su oni na vlasti takve stručnjake uvodili u institucije obrazovnih i drugih vlasti.

Na nesreću, ni oficijelna prosvetna vlast nije se „pretrgla“, jer je izdavanjem svega 3,3% BDP za obrazovanje, svrstala Srbiju na začelje zemalja po izdavanju dela nacionalnog kolača za „delatnost od posebnog društvenog interesa“. Čak ako i toj mizeriji dodamo i onu crkavicu koja se izdvaja sa lokalnog nivoa za obrazovanje, ovaj procenat je još uvek manji od 4,1% BDP, koliko je za obrazovanje izdvajao, svima nam mrski, Miloševićev režim, a gotovo upola manji od onih ciljanih 6%, koliko za obrazovanje izdvajaju druge zemlje. Ako tome dodamo da Srbija izdvaja svega 0,4% za nauku, jasno je da Srbija nema mnogo šanse da postane bolja, pogotovu kada beležimo godišnji odliv od 32.000, uglavnom visoko obrazovanih, građana Srbije, te je jasno da će ideje Milisava Lapovca i dalje živeti u srpskom društvu. Zato možda i ne čudi što je Vlada prestala da za naučnike nabavlja stranu literaturu i časopise sa najnovijim postignućima ili što je dovela u pitanje članstvo u Cernu i PISA i nekim drugim projektima. O Petnici nećemo ovaj put, o tome su sve rekli Milisav, Miodrag i njima slični. Opasno je kada one dolaze iz najveće partije i to iz najužeg rukovodstva partije koja preferira da će Zemlju da izvede iz čorsokaka u koji su je doveli njeni prethodnici. Da li samo oni?

*generalni sekretar NSPRV

PROMENITI DRUŠTVO ZBOG PREDSTOJEĆIH GENERACIJA

Piše: Filip Babić*

Muči me poslednjih dana jedno pitanje. Protestni skup koji je obeležio prošlu nedelju otvorio mi je oči. Hiljade ljudi okupilo se ispred zgrade Banovine, a zašto? Da li su prisustvovali skupu kako bi izbegli posao, školu ili su zaista bili zabrinuti pitanjem Vojvodine, a zašto? Da li su prisustvovali skupu kako bi izbegli posao, školu ili su zaista bili zabrinuti pitanjem Vojvodine, a zašto? Da li su prisustvovali skupu kako bi izbegli posao, školu ili su zaista bili zabrinuti pitanjem Vojvodine, a zašto?

No, dan nakon protesta osvanuli su plakati „Smrt Pajiću i njegovim poslušnicima“, „Smrt Vučiću“, „Vojvodina naša dika – biće republika“ i sl. To me je primoralo da razmislim da u ovom društvu definitivno nešto ne valja. Deca se ponašaju kao odrasli, a odrasli se ponašaju kao deca. Bitke se biju na

kukavički način, nezrelo – šaranjem i uništavanjem fasada kuća. Zar se tako rešavaju problemi?

Ako mene neko pita (a znam da me ne pita, jer sam samo građanin), potrebna je reforma celoga društva, što se da učini preko političke scene, sa akcentom na vrhovnoj vlasti, jer kod nje važi ono što se u narodu kaže „vuk dlaku menja, ali čud nikad“. Ja to vidim ovako: vuk je vrh države, dlaka njen šef, a čud predstavlja govna iz kojih se nikako ne damo izvući.

Gotovo svakoga dana čujem: „Na mladima svet ostaje“, a (nazovimo ih) motorci, nikako da nam prepušte poslove. Ne znam da li bi država mogao da vodi neko ko ima 20 godina, ali zašto to ne bi mogao neko ko je navršio 25-u? Ne znam za ostale, ali sam siguran da bih ja radije voleo na mestu predsednika,

gradonačelnika, ministra i ostale funkcija nekoga ko je mlad, perspektivan, ambiciozan, visokoškolan.

E, dolazimo do pitanja koje me muči – šta je uloga političara? Iskren da budem, ne znam definiciju, ali verujem da imam odgovor. Političari bi trebalo da uređuju društvo, da podižu standarde i olakšavaju život građanima, da budu stručni u oblastima za koje su zaduženi (ministarstva) i još mnogo toga. Ne bi trebalo da zaboravljaju da i oni dolaze iz naroda, da su takođe građani, niti da pune svoje džepove novcem dok glave naroda pune praznim obećanjima.

Ali je*iga, korupcija i ponos (koji proističe iz ugleda, pažnje) je srednje ime našega naroda. Ipak, ima li izgleda da stvorimo lepu budućnost za predstojeće generacije? Ima, ali je potrebno da se kao društvo promenimo.

*koluma „Omladinski ugao“
Novina Novosadskih

SAVLADATI STRAH

Piše: Slobodan Lalović*

Nikad nije bilo ovako i valjda više nikad neće. Ako i dalje bude ovako, uskoro će biti nikako. Kada bi radnici imali snage, kao što nemaju i kad ne bi živeli u strahu, kao što žive, ovog 1. maja bi prekrili ulice srpskih gradova tražeći sve ono što nemaju. Ali nije problem samo u tome što nemaju, već što svi znaci na nebu i zemlji govore da će nemanje biti još veće.

I dok se proces odvija u tom, nepovoljnom pravcu, u toku je takmičenje poslodavaca u tome kako još umanjiti prava radnika i kako ih dodatno obespraviti. Izgleda da će u toj ligi hit ove sezone biti blanko otkazi. Pre otprilike dve godine počelo se sa tim stidljivo, da bi vremenom, pošto nije bilo otpora to raslo, da bi se pretvorilo u raširenu praksu. Sada već u preduzećima koja zapošljavaju po više stotina radnika, zaposleni kada zaključuju ugovor o radu, istovremeno potpisuju i sporazumni raskid radnog odnosa, s tim što poslodavcu ostaje da kada mu se prohte samo upiše datum. I da pri tome bude bez ikakvih materijalnih obaveza prema radniku. Tako, sve više radnika u Srbiji nije u radnom odnosu, već u nečem što bi se moglo nazvati „trajni otkazni rok“ o čijem trajanju odlučuje poslodavac.

Drugi hit ove sezone i to tamo gde su se još relativno redovno isplaćivale zarade (javna preduzeća i nešto malo privrednih delatnosti) jeste manje ili više drastično

umanjenje zarade jednostranom odlukom poslodavca uz ignorisanje kolektivnog ugovora.

Tako dobijamo radnika, tamo gde ih još ima, kome može poslodavac u svakom trenutku raskinuti radni odnos bez ikakvog razloga i bez bilo kakvih materijalnih obaveza i kome se zarada umanjuje zavisan od volje poslodavca. Još malo, to ima sve karakteristike robovlasničkog rada.

I dok ti hitovi gruvaju po pločnicima naše nam drage otadžbine, istovremeno se objavljuju podaci o sve većem budžetskom deficitu koji više nema veze sa projektovanim, o sve većem javnom dugu ove zemlje i o sve većem zaduženju u inostranstvu kako bi se još koji mesec prikrilo pravo stanje. Društveni proizvod i investiranje stagniraju, nezaposlenost i siromaštvo rastu.

Rastu strah i nemaština.

Baš zato radnici neće preplaviti trgovce srpskih gradova. I tako će biti sve dok strah bude najjača emocija. Životinje u strahu imaju dve reakcije, ili se ukoče ili bezglavo beže. Tako i ljudi. Sve dok ne savladaju strah. Ali to neće biti ovog 1. maja. Međutim, jednom će biti. I to što jednom može biti jeste razlog za osmeh na licu. Nadajmo se da je ovo poslednji 1. maj kada poniženi i uvređeni čute.

*direktor NIP „Radnička štampa“, ex ministar rada

ЗА СРЕДЊОШКОЛЦЕ 20.866 МЕСТА

На седници Владе Војводине прихваћен је предлог одлуке о броју места за упис ученика у први разред средњих школа у Војводини, у школској 2013/2014. Према том предлогу, у ванредна ученика и 631 ученик са сметњама у развоју. Утврђено је да има 15.307 места у 75 стручних школа, 3.887 места у 26 гимназија. У 10 уметничких школа за упис је предвиђено 490 места, у 10 мешовитих школа утврђено је 1.182 места, док је у 10 средњих школа за образовање ученика са сметњама у развоју планирано 593 места, као и 38 места за упис ученика са сметњама у развоју у први разред средњег образовања при Средњој стручној школи "4. Јули" у Врбасу.

Такође, предвиђено је и 1192 места за упис у први разред ванредних ученика старијих од седамнаест година. Што се тиче образовања ученика на језицима националних заједница, од наведеног броја места планирано је 410 места за образовање ученика на мађарском наставном језику за трогодишње образовање и 1.893 места за четворогодишње образовање на мађарском наставном језику. За образовање на словачком језику планирано је 150 места, на румунском 60 места, на русинском 30 места, и 60 места на хрватском наставном језику.

"Као занимања будућности намећу се она софистицирана, мултидисциплинарна, која садрже у себи два или чак неколико класичних занимања. Посла има, али радна места се не отварају. НСЗ је установа која не запошљава већ посредује између послодавца и људи који траже посао. Због тога настојимо да својим корисницима понудимо што више могућности кроз различите програме како би остварили своје право да живе од свог рада и да при том буду задовољни", каже Весна Чекић, начелница одељења за професионалну оријентацију и планирање каријере у Дирекцији Националне службе за запошљавање.

"Дакле, важно је то коју ће школу неко уписати али још је важније даље учење и усавршавање. То је оно што је у нашим условима могуће. Нажалост, многи млади овде и не покушавају да дођу до посла него одлазе у иностранство. А када се снађу, стекну неке позиције и достигну солидан животни стандард онда се овде нерадо враћају. Већина, ипак, остаје овде и њима саветујемо мобилност, професионалну и територијалну јер је то „рецепт“ успешних и у нашим условима“ каже Весна Чекић.

ИЗМЕНЕ ПРАВИЛА ЗА "СРБЕ" СТУДЕНТЕ ИЗ РЕГИОНА КОЈИ СТУДИРАЈУ ЦАБА

Студенти из бивших југословенских република, ако се писмено изјасне да су Срби, могу да студирају о трошку државе Србије, да станују у дому и хране се у мензи. На појединим факултетима сматрају да ову одлуку државе поједини злоупотребљавају, па су само на папиру Срби, а у реалности, Црногорци, Македонци или нешто треће. Зато су покренули идеју да се у давање бесплатних студија прекограничним Србима уведу ред. На Сенату Универзитета у Београду предложено је да се потврде у којима се изјашњавају као Срби не потписују у Београду, већ да се доносе из средине одакле долазе. Јер, ако неко буде принуђен да се у Подгорици, Колашину, Скопљу или негде другде изјасни као Србин, много су мање шансе да ће манипулисати својим националним опредељењем.

"Ова идеја постоји доста дуго и најпоштеније би било када би ти млади људи донели потврде оверене у судовима и општинама средина у којима живе", објашњава проф. др Александар Липковски, професор Математичког факултета Универзитета у Београду. „Сматрам да није у реду да неко ко се, рецимо, у свом граду изјашњава као Македонац дође у Србију, у суду овери изјаву да је Србин и упише се на студије о трошку државе“ каже он. „Изменом правила би се“, додаје, „посредно вршио притисак да само они који се заиста осећају као Срби то и потпишу“.

МЛАДИ ТРАЖЕ ПСИХОЛОШКУ ПОМОЋ

(Наставак са стр. 1)

У мултидисциплинарном Саветовалишту за младе при новосадском Дому здравља у последње две године знатно је порастао број адолесцената који траже стручну психолошку помоћ, а и проблематика је постала тежа. У данашње време највећи ризици по здравље младих су све већа злоупотреба алкохола, опојних дрога, вршњачко насиље и све раније ступање у незаштићене полне односе. Педагог Јована Билак у Саветовалишту за младе истиче да је највећи проблем алкохол, јер млади у томе не виде ништа лоше, а изговор им је чувена реченица „како да се проведем, а да се не напијем“. Не размишљају о последицама и о томе да алкохол додатно подстиче ризично понашање, односно агресивност и ступање у сексуалне незаштићене односе.

„Истраживање међу ђацима који долазе у саветовалиште о томе када су први пут пробали алкохол говори да су то урадили код своје куће први пут још кад су били мали, по наговору родитеља или родбине. Дакле, они су окружени ставом да је то у реду и прихватљиво“, каже Јована Билак. Велики проблем заступљен међу младима је и незнање о полно преносивим болестима, као и све чешће малолетничке трудноће. Наша саговорница каже да међу младим девојкама влада став да је срамота уколико нису имале сексуалне односе, јер такве вршњаци исмевају.

Доступност кладионица са рулетом и интернета је такође узело маха међу младим људима, те је то све чешћи вид коришћења слободног времена. По мишљењу Билакове проблематично и неодговорно понашање адолесцената је одраз целокупног стања у друштву, истицањем погрешних вредности као нешто добро, сиромаштва, одсуства родитеља због посла, те мањак квалитетно проведеног времена и заједничке комуникације. Млади одрастају без икаквих ограничења и правила, јер су поремећене вредности и друштво, где су породица, односно родитељи и школа изгубили значај и ауторитет.

Адолесцентско доба је најосетљивији период и тада су млади најрањивији и најподложнији разним утицајима. Младима није битно шта родитељи, већ шта вршњаци кажу. С једне стране имају површне и недовољне информације, а с друге стране мисле да могу да ходају по води, да су неуништиви и тако креће експериментисање и ризично понашање. Педагози и психолози у Саветовалишту, кроз индивидуални и групни рад са младима, покушавају да развију њихове заблуде. Саветовалиште за младе налази се у објекту „Јован Јовановић Змај“, Змај Огњена Вука 19. Број телефона је 021-4879-423.

МАТУРА ОДЛОЖЕНА ЗА ТРИ ГОДИНЕ

Укидање пријемних испита на факултетима и увођење опште, стручне и уметничке матуре, које је било предвиђено за следећу школску годину, биће, ипак, одложено на три године. Прва генерација која ће уместо пријемног имати матуру биће садашњи седмаци. Одлагање матуре предвиђено је и Нацртом закона о основама система образовања, који би требало следећег месеца да уђе у скупштинску процедуру. У старој верзији овог закона предвиђено је да до краја следеће школске године буде донет програм опште, стручне и уметничке матуре. „Сматрам да је одлагање матуре добро јер у цео посао морају да буду укључени и универзитети како би се добро направило одабир будућих студената. Ако матурски испити не буду добро осмишљени, имаћемо ситуацију да на најбоље факултете не иду најбољи ђаци, као и да нису добро оцењене њихове способности за одређене студије“ објашњава проф. др Срђан Станковић, председник Савета за високо образовање.

Одлагање матуре за четири године у предлозима измена закона образложено је тиме што још нису донети стандарди и нови наставни планови и програми. Предвиђено је да реформе почну следеће године и заврше се до 2017, иако је гимназија требало да се модернизује још 2011. Кад коначно буде уведена, постојаће три врсте матуре. Гимназијалци ће полагати општу, која подразумева испит из српског, односно матерњег, математике, страног језика и једног изборног предмета. Опционо, моћи ће да полагају још један изборни предмет. Стручна матура, ако буде организована према постојећем предлогу, садржаће стручни теоријски и практични део, српски језик и изборни предмет. Слична ће бити и уметничка, која ће имати теоријски и практични део, српски језик и изборни предмет. Неће бити као на малој матури, да иду даље и они са нула бодова. На великој матури моћи ће и да се падне!

Podaci zabrinjavaju

ŠTO JUŽNIJE, PLATE SVE TUŽNIJE

- Najveće zarade u Bačkoj Palanci, najniže u Kuršumlji • Najveće prosečne zarade imali zaposleni u proizvodnji duvanskih proizvoda -100.745 dinara, najmanje u kinematografskoj, televizijskoj i muzičkoj produkciji - 19.541 dinar

Prosečna zarada isplaćena u martu 2013. godine u Republici Srbiji iznosi 57.628 dinara. U odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u februaru 2013. godine, nominalno je manja za 4,3% i realno je manja za 4,3%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa (neto zarada) isplaćena u martu 2013. godine u Republici Srbiji iznosi 41.689 dinara. U odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u februaru 2013. godine, nominalno je manja za 3,9% i realno je manja za 3,9%.

Najviše prosečne neto zarade za mart u Srbiji isplaćene su zaposlenima u Bačkoj Palanci - 69.240 dinara, a najniže u Kuršumlji - 23.575 dinara, pokazali su podaci RZS-a.

U vrhu po visini neto plata u martu su, posle Bačke Palanke, beogradske opštine Stari grad sa 62.274 dinara, Lazarevac - 60.643 dinara, Novi Beograd - 59.804 dinara, kao i Kostolac - 57.743 dinara. Među opštinama s najnižim platama su, osim Kuršumlje, Žabari s 23.653 dinara, Dimitrovgrad - 24.571, Golubac - 25.461 dinar i Malo Crniće - 25.590 dinara.

Posmatrano po delatnostima, najveće prosečne zarade imali su zaposleni u proizvodnji duvanskih proizvoda - 100.745 dinara, a najmanje u kinematografskoj, televizijskoj i muzičkoj pro-

dukciji - 19.541 dinar. U vrhu po visini plate su i zaposleni u uslužnim delatnostima u rudarstvu - 93.834 dinara, reklamiranju i istraživanju tržišta - 85.430, finansijskim uslugama, osim osiguranja i penzionih fondova - 84.207 i u eksploataciji sirove nafte i prirodnog gasa - 81.575 dinara.

Elem, prosečna neto zarada u martu u Srbiji iznosila je 41.689 dinara i za 3,9 odsto, i nominalno i realno, bila je niža nego prethodnog meseca, pri čemu je odnos u platama između severa i juga Srbije 1,3 u korist severa. Na severu zemlje prosek neto zarada bio je 46.372 dinara, odnosno za 3,2 odsto nominalno i i realno manje nego u februaru. Nasuprot tome, na jugu zemlje, prosečne neto plate su iznosile 35.526 dinara ili za 5,1 odsto i realno i nominalno manje u odnosu na stanje od pre mesec dana. Najviše zarade su evidentirane u Beogradskom regionu - 51.396 dinara, a najniže u regionu Šumadije i zapadne Srbije - 35.341 dinar, što znači da je taj odnos 1,45 u korist Beograda. Treba napomenuti da su u regionu južne i istočne Srbije, sa 35.753 dinara, tek za nijansu veće zarade nego u Šumadiji i zapadnoj Srbiji, što ukazuje na izrazitu neravnomernost u privrednom razvoju zemlje.

Gledano na godišnjem nivou, mart ove godine u poređenju sa istim mesecom lane, proseč-

ne neto zarade su nominalno povećane za 2,8 odsto, ali realno smanjene za 7,6 odsto, usled naglašenih inflacionih tokova u tom periodu posmatranja. Posmatrano po delatnostima, najviše prosečne neto zarade u martu evidentirane su u proizvodnji duvanskih proizvoda - 100.745 dinara, uslužnim delatnostima u rudarstvu - 93.834 dinara, finansijskim uslugama, osim osiguranja i penzionih fondova - 84.207 dinara, eksploataciji sirove nafte i gasa - 81.575 dinara i vazдушnom saobraćaju - 81.130 dinara. Reč je o delatnostima koje su propulzivne ili imaju monopol na tržištu, a u sektoru eksploatacije nafte i gasa i proizvodnje naftnih derivata izvršene su i značajne investicije, koje su proširile asortiman proizvodnje, učinili je efikasnijom, a i tržišni horizonti su veći, što bi i u narednom periodu trebalo da se odrazi na visoke zarade u tim sektorima, objasnili su u IZIT-u. Najniže prosečne neto plate registrovane su u kinematografskoj, televizijskoj i muzičkoj produkciji - 19.541 dinar, preradi drveta i proizvoda od drveta, osim nameštaja - 19.935 dinara, proizvodnji kože i predmeta od kože - 21.264 dinara, proizvodnji saobraćajnih sredstava, osim motornih vozila i prikolica - 21.384 dinara, iznajmljivanju i lizingu - 21.528 dinara.

Dva i po miliona izdržavanih

U Srbiji platu prima samo 1.727.048, dok je 2.699.743 stanovnika izdržavano, a svaki stanovnik Srbije u proseku raspolaže sa jedva 149 evra mesečno, što je na granici siromaštva. Ovako skroman novčanik, ocenjuju stručnjaci, posledica je sve nepovoljnijeg odnosa broja zaposlenih, nezaposlenih, penzionera i izdržavanih građana. Na spisku je 738.756 nezaposlenih građana, 253.047 onih koji isključivo žive od socijalne pomoći, a 1.707.943 penzionera.

Period januar-mart 2013/ januar-mart 2012.

Prosečna zarada isplaćena u periodu januar-mart 2013. godine u Republici Srbiji, u odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u periodu januar-mart 2012. godine, nominalno je veća za 6,0%, a realno je manja za 5,4%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u periodu januar-mart 2013. godine u Republici Srbiji, u odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u periodu januar-mart 2012. godine, nominalno je veća za 6,0%, a realno je manja za 5,4%.

Period mart 2013/mart 2012.

Prosečna zarada isplaćena u martu 2013. godine u Republici Srbiji, u odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u martu 2012. godine, nominalno je veća za 2,7%, a realno je manja za 7,6%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u martu 2013. godine u Republici Srbiji, u odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u martu 2012. godine, nominalno je veća za 2,8%, a realno je manja za 7,6%.

BDP PO GLAVI STANOVNIKA 4.134 EVRA NI VOJVODANI NISU SE OVAJDILI

- Od 45 opština u Vojvodini, čak 25 ima BDP niži od republičkog proseka. Najgore u Žitištu, Plandištu i Čoki.

Kupovna moć merena odnosom prosečne neto zarade i prosečne, odnosno minimalne potrošačke korpe, u januaru je manja u odnosu na prošli mesec zbog značajno smanjene prosečne neto zarade, pokazuje analiza Ministarstva spoljne i unutrašnje trgovine. Za pokriće prosečne potrošačke korpe od 64.449 dinara bilo je potrebno 1,64 prosečnih zarada od 39.197 dinara, a za pokriće minimalne, koja je iznosila 33.884 dinara, bilo je dovoljno 0,86 prosečne zarade. Prosečna korpa bila je veća nego u decembru za 1,08 odsto ili 687 dinara, a minimalna a 0,81 odsto ili 275 dinara. U odnosu na januar 2012. godine, prosečna potrošačka korpa veća je za 15,19 odsto, a minimalna za 13,97 odsto. Potrošačke cene su u januaru, u odnosu na decembar, u proseku povećane za 0,6 odsto, a u odnosu na isti mesec

lane za 12,8 odsto. U odnosu na prethodni mesec, najveći rast cena imale su komunikacije 3,5 odsto, zdravstvo 2,8, hrana i bezalkoholna pića 1,4, nameštaj, pokućstvo i tekuće održavanje stana 0,7 i alkohoolna pića i duvan 0,4odsto.

Pad cena zabeležen je kod rekreacije i kulture za 3,5 odsto, odeća i obuće 1,3 i transporta za jedan odsto. Kupovnu moć iznad proseka Republike imali su Beograd, Pančevo, Užice i Kragujevac.

U svim gradovima koji se statistički prate, prosečna mesečna neto zarada je pokrila minimalnu potrošačku korpu, sem u Sremskoj Mitrovici, Leskovcu i Valjevu. Statistika je u januaru najveću neto zaradu registrovala u oblasti skladištenja i pratećih aktivnostima u saobraćaju 100.455 dinara, vazдушnom saobraćaju 78.071 i eksploataciji sirove nafte i prirodnog gasa 73.546 dinara.

INFLACIJA U APRILU ČAK 0,8 ODSTO!

Inflacija je nastavila uzlaznom linijom i prethodnog meseca. Potrošačke cene proizvoda i usluga u aprilu su u proseku bile veće za 0,8 odsto nego u martu, saopštio je Republički zavod za statistiku. Potrošačke cene u aprilu su u odnosu na isti mesec 2012. godine, povećane su za 11,4odsto, dok su u odnosu na decembar 2012. godine porasle za 1,9 odsto. U aprilu je u odnosu na prethodni mesec, najveći rast cena zabeležen je u grupama hrana i bezalkoholna pića za dva odsto, rekreacija i kultura 1,2 odsto, Restorani i hoteli 0,6 odsto, Zdravstvo 0,5 i Odeća i obuća 0,1 odsto. Pad cena zabeležen je u grupama transport za 0,3 odsto, nameštaj, pokućstvo i tekuće održavanje stana 0,2 odsto) i u grupama komunikacije i obrazovanje za po 0,1 odsto. Cene ostalih proizvoda i usluga nisu se bitnije menjale.

I Pokrajinske "perjanice" ispod proseka

Među 13 vojvodanskih opština sa BDP manjim od prosečnog, ali većim od 80 odsto njegovog iznosa, jesu i neke, poput Indije ili Novog

Bečea, koje se, u stvaranju virtuelne slike o procvatu pokrajinske privrede, najčešće navode kao perjanice. Uz njih, u ovoj grupi su opštine Apatin, Bač, Bačka Topola, Bečej, Kikinda, Kula, Novi Kneževac, Ruma, Sombor, Sremska Mitrovica i Temerin.

ПРЕСТАНАК РАДНОГ ОДНОСА ПО СИЛИ ЗАКОНА У УСТАНОВИ ЗА ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

Потписани услови за пријем у радни однос у установи за образовање и васпитање морају бити испуњени како приликом заснивања радног односа тако и у току трајања радног односа, а за престанак радног односа по сили закона због губитка психичке или физичке способности за рад са децом и ученицима довољно је да надлежна здравствена установа утврди губитак такве способности.

Из образложења:

Тужиоцу, раније запосленом у туженој школи коначном одлуком престао је радни однос зато што је после болничког лечења и налаза и мишљења више здравствених установа утврђено да није способан за васпитно-образовни рад са децом али је способан за друге послове у оквиру своје квалификације. Закључке референтних здравствених установа тужилац првостепеном поступку није оспорио.

Код таквог чињеничног стања, првостепени суд сматра да је отказ тужиоцу незаконит зато што се на правило из члана 120. Закона о основама система образовања и васпитања односи само на заснивање радног односа а не и на престанак радног односа. Требао је, по становишту првостепеног суда, у конкретном случају применити правило садржано у члану 176. став 1. тачка 2. Закона о раду, по коме по самом закону може престати радни однос ако је запосленом по одлуци суда или другог органа забрањено да обавља одређене послове, а не може да му се обезбеди обављање других послова. У конкретном случају не постоји правоснажна одлука суда или другог органа којим је тужиоцу забрањено обављање послова.. па је отказ незаконит и тужилац враћен у процес рада али не у настави процес (рад са децом).

Супротно оваком схватању, другостепени суд сматра да је отказ законит и да се правило о условима за заснивање радног односа у школи примењује не само у поступку заснивања радног односа већ и у погледу престанка радног односа.

По оцини Врховног касационог суда, становиште другостепеног суда је правилно.

Запосленом тужиоцу престао је радни однос независно од његове воље и воље послодавца, али не по члану 176. Закон о раду, већ по посебном закону- Закон о основама система образовања и васпитања (чл.120). По том закону, у радни однос у установи може да буде примљено лице под условом прописаним законом и ако има одговарајуће образовање и психичку, физичку и здравствену способност за рад са децом и ученицима (ст. 1 и 2). Запосленом престаје радни однос ако се у току радног односа утврди да не испуњава услове из ст. 1. и 2. овог члана или ако одбије да се подвргне прегледу у надлежној здравственој установи (став 5.).

Из цитиране одредбе специјалног закона произилази закључак да се ради о специфичном престанку радног односа по сили закона, а не, како то ревидент тврди, о престанку радног односа из члана 176. став 1. тачка 2. Закона о раду, по којем радни однос престаје ако правоснажном судском одлуком или одлуком другог органа запосленом буде забрањено да обавља одређене послове, а не може да му се обезбеди обављање других послова. Због природе делатности законодавац је посебном (цитираном) законском одредбом прописао веома строге услове пријема у радни однос и строже критеријуме у погледу престанка радног односа у односу на матични закон (Закон о раду). За разлику од матичног закона, школа као послодавац није у обавези да у случају утврђења губитка било ког услова заснивања радног односа из цитиране одредбе обезбеди обављање других послова. Прописани услови морају бити испуњени како приликом заснивања радног односа тако и у току трајања радног односа, причему није нужно да се утврђује губитак радне способности по правилима која важе у погледу остваривања социјалних права (Закона о пензијском и инвалидском осигурању). Довољно је да се од стране надлежне здравствене установе утврди да запослени нема психичку или физичку способност за рад са децом и ученицима да би му, као у овом случају, престао радни однос по сили закона. (*Пресуда Врховној касационој суду, Рев2 937/11 од 04. априла 2012.*)

ЗАШТИТА ПРЕДСТАВНИКА ЗАПОСЛЕНИХ

Питање: Да ли директор школе има право да председнику синдиката у школи умањи проценат радног времена због смањеног фонда часова предмета из којег тај запослени изводи наставу?

Одговор: Наш одговор је одричан, мада постоје и другачија мишљења о том питању. Следи образложење оваког става.

Закон о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05, 61/05 и 54/09), у члану 188, од отказивања уговора о раду и од стављања у неповољан положај на други начин, штити представника запослених, у које спада и председник синдиката код послодавца, за време обављања функције и годину дана по престанку функције, ако тај запослени поступа у складу са законом, општим актом и уговором о раду.

Посебан колективни уговор за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика („Сл. гласник РС“, бр. 12/09 и 67/11) у члану 59. преузима наведена законска решења о заштити представника запослених.

Из поменутих одредаба произилази недвосмислен закључак да представник запослених, уколико поступа у складу са законом, општим актом и уговором о раду, није заштићен само од отказивања уговора о раду, него и од свих других поступака којима се ставља у неповољан положај, поступака којима се његов положај погоршава. Да ли се положај представника запослених погоршава ако му се смањи проценат радног времена? О томе не може бити никаквог спора - запослени којем се смањује проценат радног времена долази због тога у неповољнији положај, у најмању руку због тога што ће примати мању зараду, односно плату. Следи коначан закључак да директор школе нема право да председнику синдиката у школи смањи проценат радног времена.

Заступници другачијег гледишта вероватно су се руководили одредбама члана 137. Закона о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“, бр. 72/09 и 52/11). У том члану овај закон говори о статусу наставника, васпитача и стручног сарадника у погледу рада са пуним или непуним радним временом, прописујући овлашћење директора школе да сваке школске године наставнику, васпитачу и стручном сараднику, на основу програма образовања и васпитања, годишњег плана рада и поделе часова за извођење наставе и других облика непосредног образовно-васпитаног рада са ученицима (допунским, додатни, индивидуализовани, припремни рад и друге облике рада, у складу с посебним законом), решењем утврди статус у погледу рада са пуним или непуним радним временом.

Уколико, је наставник, васпитач или стручни сарадник распоређен за део прописане норме свих облика непосредног рада са децом и ученицима, он има статус запосленог с непуним радним временом.

Као што видимо, Закон о основама система образовања и васпитања не изузима представнике запослених од годишњег утврђивања статуса у погледу рада с пуним или непуним радним временом. Та чињеница може да наведе на закључак да је овде искључена примедба Закона о раду о заштити представника запослених, пошто је Закон о основама система образовања и васпитања *lex specialis* у односу на Закон о раду.

По нашем мишљењу, одредбе члана 137. Закона о основама система образовања и васпитања не искључују заштиту представника запослених од стављања у неповољан положај, чак и ако прихватимо да искључују примену заштитних одредаба Закона о раду (што је спорно али нема потребе да улазимо у тај проблем). Наиме, представнике запослених штити од „сваког поступка који је штетан по њих, укључујући и отпуштање.“ члан 1. Конвенције број 135. Међународне организације рада („Службени лист СФРЈ“ број 14/82), која је део нашег правног система и има јачу правну снагу од закона.

ОПШТИНА И САГЛАСНОСТ НА СТАТУТ ПУ

Питање: Да ли скупштина општине даје сагласност на статут предшколске установе?

Одговор: На основу члана 32. став 1. тачка 9) Закона о локалној самоуправи („Сл. гласник РС“, бр. 129/07) скупштина општине, у складу са законом даје сагласност на статуте установа, организација и служби чији је оснивач, у складу са законом. Члан 57. став 1. тачка 1) Закона о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“, бр. 72/09) орган управљања установе доноси статут.

Овај закон као ни Закон о предшколском васпитању и образовању („Сл. гласник РС“, бр. 18/10) не предвиђају обавезу прибављања сагласности скупштине општине града на статут установе чији је оснивач јединица локалне самоуправе. Имајући у виду наведено предшколска установа није у обавези да статут доставља скупштини општине на сагласност.

BEN AFLEK (POČASNI) DOKTOR UNIVERZITETA BRAUN

Oskarom nagrađen glumac i reditelj Ben Aflek primiče ovog meseca počasni doktorat Univerziteta Braun u državi Roud Ajland. Univerzitet u Roud Ajlandu saopštio je da će Aflek primiti počasni doktorat lepih umetnosti 26. maja i da je on jedan od šestoro ljudi izabranih da im bude uručeno to priznanje među kojima su pisci, naučnici i profesori. Aflek, koji je rođen u Masačusetsu režirao je, bio je producent i i igrao je u filmu "Argo" za koji je osvojio Oscara u kategoriji za najbolji film.

STISKANJEM ŠAKA – BOLJE PAMĆENJE

Američki psiholozi tvrde da se pamćenje jednostavno može poboljšati stiskanjem šaka. Stisnuta desna šaka na 90 sekundi pomaže u formiranju memorije, a isti pokret levom šakom pomaže u njenom prizivanju, prenosi portal Pliva. Ispitivanje je sprovedeno na 50 odraslih koji su puno bolje pamtili reči s duge liste pojmova kada su pri tom stiskali šake. Naučnik Rut Proper s državnog Univerziteta Montkler u Nju Džersiju kaže da stiskanje šaka aktivira posebne regije u mozgu koje su povezane s procesuiranjem pamćenja. Ranija istraživanja su pokazala da stiskanje desne šake aktivira levu regiju mozga, a leve šake desnu regiju. U procesu pamćenja koriste se obe moždane regije, leva za poboljšanje informacije, a desna za njeno aktiviranje.

PITANJA KOJA RODITELJI TREBA DA POSTAVE DECI

Roditelji danas imaju sve manje vremena koje mogu u potpunosti posvetiti svojoj deci. Poslednja istraživanja su pokazala da prosečan roditelj detetu dnevno poklanja svega 30 minuta svog vremena. Zbog posla, kućnih i brojnih drugih obaveza, roditelji nemaju vremena da se posvete svojoj deci u meri u kojoj bi želeli. Međutim, stručnjaci smatraju da je čak 12 minuta dnevno dovoljno za majke i očeve da se u potpunosti posvete deci, razgovaraju s njima, povežu se i tako budu dobri roditelji koji svoju decu usmeravaju na pravi put, piše "Daily Telegraph". Međutim, potrebno je da u tih 12 minuta svojoj deci postavljaju prava pitanja, pažljivo ih slušaju i komuniciraju s njima. Zato stručnjaci preporučuju nekoliko pitanja koje bi trebalo da postavljate deci.

Pitanja za decu od tri do četiri godine: *Kojim igračkama si se danas igrao/la i kako se zovu te igračke? Ko je viši - mama ili tvoja učiteljica u vrtiću? Koje si se igre igrao/la danas?*

Pitanja za decu od četiri do osam godina: *Šta si danas radio/la? Pogodi šta sam ja danas radio/la. Koliko puta si se nasmejao/la danas? Šta te je nasmejalo?*

Pitanja za decu od osam do 14 godina: *Imam super priču, ali prvo ti meni ispričaj jednu. Ispričaj mi neki trač iz škole. Na kakvom školskom projektu radiš, mogu li ti pomoći? Gde ideš s prijateljima ove nedelje?*

NASTAVNICI NAJSREĆNIJI RADNICI

Uprkos čestom nezadovoljstvu zbog malih plata, nastavnici su naj srećniji radnici u Velikoj Britaniji, rezultat je nedavnog istraživanja kojim je obuhvaćeno 2.000 osoba raznih zanimanja. Prema pisanju lista "Telegraf", dužina godišnjeg odmora, odnos sa kolegama i radno okruženje su neki od razloga koji su naveli 83 odsto prosvetnih radnika da izraze zadovoljstvo poslom kojim se bave. Kao jedine zamerke, britanski nastavnici su naveli odsustvo beneficija i sporo napredovanje u karijeri. Drugi na listi najzadovoljnijih radnika su sekretarice, a treći inženjeri. "Za mnoge ljude, zadovoljstvo na poslu proizilazi iz mogućnosti da se nešto postigne. To im se čini važnijim od novca koji će primiti na kraju meseca", navela je En Hejdon, direktorka jedne londonske privatne srednje škole koja je naručila anketu.

ZAŠTO DECA GRICKAJU NOKTE?

Navika se najčešće se javlja u 5, 7. i 11. godini, ponekad u adolescenciji, a istraživanja pokazuju da u nekom periodu razvoja čak 45 do 60 odsto dece gricka nokte. Kada roditelji primete da njihovo dete gricka nokte uglavnom su uplašeni, jer misle da je to posledica negativnih emocija ili nekog prikrivenog problema. Lekari tvrde da postoji nekoliko najčešćih razloga zbog kojih deca grickaju nokte, kao i da je potrebno mnogo strpljenja, ponekad i stručna pomoć lekara, kako bi se deca oslobodila ove neprijatne navike. Problem sa grickanjem noktiju najčešće se javlja u petoj, sedmoj ili jedanaestoj godini, ponekad u adolescenciji, a neka deca ovu naviku zadrže i u zreлом dobu. Istraživanja pokazuju da u određenom periodu razvoja naviku grickanja noktiju ima od 45 do 60 odsto dece i da su joj jednako skloni i dečaci i devojčice u ranom uzrastu, ali kako su stariji češća je kod dečaka.

Medicinsko objašnjenje za ovu naviku koja se stručno zove onikofagija je poremećaj kontrole impulsa i svrstava se u emocionalne poremećaje. Najbezazledniji razlog za grickanje noktiju je dosada, pa mališani to često rade kada nisu u žiži interesovanja, naročito majke, kada nemaju podsticaj, a imaju višak slobodnog vremena. Drugi uzrok može da bude umor, zbog čega je jako važno da dete ima svoj dnevni i noćni ritam od kojeg se neće često odstupati. Dete bi trebalo da ima vreme za igru, vreme za obroke, vreme za spavanje i to treba poštovati, jer u suprotnom dete se više umara nego što može da izdrži, što stvara napetost koja se najlakše podnosi stavljanjem prstiju u usta.

Ozbiljniji razlozi mogu biti problemi u razvoju, kao i prikriveni emocionalni ili psihički problemi. Takođe, dete koje je pod stresom sigurno će grickati nokte, pa pokušajte da otkrijete šta je to što dete muči, odnosno uznemirava. Izvori stresa kod mlađe dece mogu biti i neke potpuno uobičajene stvari koje odrasli ne vide kao stres, kao što je, na primer, poseta prijatelja. Školarci ovu naviku mogu dobiti ukoliko su preopterećeni obavezama.

SATI ISPRED EKRANA NARUŠAVAJU PSIHIČKO ZDRAVLJE DECE

Naučnici tvrde da deca koja provedu mnogo vremena pred ekranima televizora ili kompjutera imaju povećani rizik za razvoj psiholoških smetnji. Tim istraživača Univerziteta u Bristolu sproveo je istraživanje o načinu na koji se zabavljaju mladi i o uticaju te zabave na njihovo psihičko zdravlje. Portal Moj doktor prenosi da je u istraživanju učestvovalo više od 1.000 mladića i devojaka, a njihovi roditelji odgovarali su na niz pitanja o ponašanju, koncentraciji i emocionalnoj inteligenciji svoje dece. Naučnici su otkrili da deca koja pred malim ekranima provedu dva ili više sati dnevno, uopšteno gledajući, imaju više šansi za psihološke smetnje nego njihovi vršnjaci koji više vremena provode u aktivnostima poput čitanja ili učenja. Naučnici su istakli i činjenicu da fizička aktivnost ne kompenzuje sate koje deca provedu pred malim ekranima. Dr Endži Pejdz, voditelj ovog istraživanja, istakla je da "malo vremena koje se prevede pred ekranom nije problem, ali se ne možemo pouzdati da će fizička aktivnost nadoknaditi sate gledanja u ekran".